

ÁP DỤNG KẾ TOÁN MÔI TRƯỜNG TẠI MỘT SỐ NƯỚC VÀ KINH NGHIỆM CHO VIỆT NAM

NGUYỄN THỊ HƯỜNG, NGUYỄN THỊ NGỌC BÍCH

Kế toán môi trường được áp dụng ngày càng rộng rãi trên thế giới. Việc áp dụng kế toán môi trường là trách nhiệm của các doanh nghiệp. Bài viết khái quát một số điểm chính về kế toán môi trường, việc áp dụng kế toán môi trường của một số quốc gia trên thế giới, chỉ ra những khó khăn trong việc áp dụng kế toán môi trường ở nước ta, đưa ra một số giải pháp nhằm tăng cường áp dụng kế toán môi trường cho các doanh nghiệp Việt Nam.

Từ khóa: Kế toán, kế toán môi trường, doanh nghiệp, Việt Nam

ENVIRONMENTAL ACCOUNTING IN COUNTRIES AND PRACTICE IN VI-ETNAM

Nguyen Thi Huong, Nguyen Thi Ngoc Bich

Environmental accounting is being applied widely in the world. The application of environmental accounting is considered the responsibility of businesses toward the living. This paper re-views some major points of environmental accounting, the application of environmental accounting in global countries and figuring out difficulties when applying in Vietnam. The author also attempts to recommend solutions to apply environmental accounting in Vietnam.

Keywords: Accounting, environmental accounting, enterprise, Vietnam

Ngày nhận bài: 11/3/2020

Ngày hoàn thiện biên tập: 31/3/2020

Ngày duyệt đăng: 8/4/2020

Khái quát về kế toán môi trường

Ở Việt Nam, kế toán môi trường là một khái niệm khá mới và chưa được nhiều doanh nghiệp (DN), cá nhân thực sự quan tâm. Trên thế giới, kế toán môi trường xuất hiện đầu tiên vào năm 1972 ở Hoa Kỳ. Khi đó, kế toán môi trường chủ yếu chú trọng vào việc hạch toán ở cấp độ quốc gia, còn chưa tập trung vào góc độ DN.

Ngày nay, nhiều nước quy định DN phải thực hiện các quy định liên quan đến kế toán môi trường theo chương trình bảo vệ môi trường của quốc gia. Các DN phải tiến hành thực hiện báo cáo và công bố thông tin liên quan...

Kế toán môi trường mang lại nhiều lợi ích cho các DN và cho toàn xã hội. Trong đó, phải kể đến những lợi ích cơ bản sau:

Thứ nhất, việc áp dụng kế toán môi trường sẽ giúp nâng cao uy tín, nâng cao năng lực cạnh tranh của DN. Kế toán môi trường sẽ giúp cung cấp thông tin chính xác, đầy đủ và toàn diện hơn để đo lường quá trình thực hiện, từ đó cải thiện hình ảnh của DN với các bên liên quan, giúp DN cải thiện quan hệ với chủ nợ, ngân hàng, cổ đông, khách hàng... do đáp ứng được các tiêu chuẩn môi trường quốc tế, tạo được lợi thế thương mại, nâng cao uy tín trong cộng đồng nhờ phát triển hình ảnh "xanh".

Thứ hai, áp dụng kế toán môi trường giúp giảm giá thành sản phẩm. Nếu thực hiện tốt kế toán môi trường DN sẽ hạn chế được yếu tố đầu vào như nguyên vật liệu, năng lượng, nhân công bị tiêu hao trong quá trình tạo ra ô nhiễm, làm tăng hiệu quả sử dụng tài nguyên, tăng lợi thế cạnh tranh do giảm được giá thành sản xuất.

Thứ ba, việc thực hiện tốt kế toán môi trường giúp nhà quản trị có thể đưa ra những quyết định quan trọng như giảm chi phí sản xuất, tăng năng suất, đầu tư máy móc thiết bị để sản xuất tốt hơn, sạch hơn, đem lại những sản phẩm có chất lượng, dẫn đến làm giảm giá thành. Điều này giúp DN nâng cao lợi thế cạnh tranh về giá bán và lợi nhuận cao hơn, giảm được các vấn đề về mặt pháp lý.

Thứ tư, kế toán môi trường giúp kiểm soát chi phí hoạt động và cải thiện môi trường nhờ vào việc kiểm soát chất thải gắn với nguồn phát sinh.

Thứ năm, kế toán môi trường giúp DN nhận dạng đầy đủ, xác định chính xác và phân bổ đúng đắn các

khoản chi phí môi trường, từ đó giúp cho việc định giá sản phẩm và xác định kết quả kinh doanh chính xác. Căn cứ vào đó, DN có thể đưa ra những quyết định phù hợp về chiến lược sản phẩm cũng như đầu tư thiết bị và công nghệ.

Thứ sáu, làm tốt công tác kế toán môi trường sẽ góp phần nâng cao vị thế của DN, củng cố và làm hài lòng các mối quan hệ. DN có thái độ và hành vi tốt với môi trường sẽ là một thuận lợi rất lớn trong quá trình phát triển, nâng vị thế trên thị trường trong nước và toàn cầu, giúp DN hoà nhập vào thị trường quốc tế một cách dễ dàng hơn.

Thứ bảy, kế toán môi trường còn giúp cải tiến hệ thống hạch toán hiện có nhờ vào việc tổ chức hệ thống thông tin kế toán khoa học hơn và gắn kết được luồng thông tin của các hoạt động từ các bộ phận của DN.

Kinh nghiệm áp dụng kế toán môi trường ở một số quốc gia

Hoa Kỳ

Kế toán môi trường tại Hoa Kỳ xuất hiện năm 1972, sau Hội nghị thượng đỉnh về môi trường tại Stockkom - Thụy Điển vào năm 1972. Ban đầu kế toán môi trường chú trọng vào việc hạch toán ở cấp độ quốc gia. Kế toán môi trường ở cấp DN bắt đầu nghiên cứu từ năm 1990, đến năm 1992 Ủy ban Bảo vệ môi trường Hoa Kỳ tiến hành dự án về kế toán môi trường với nhiệm vụ khuyến khích và thúc đẩy các DN nhận thức đầy đủ các khía cạnh về chi phí môi trường, mối quan hệ giữa chi phí và các yếu tố môi trường đến quyết định kinh doanh.

Trên cơ sở của hệ thống pháp luật đồng bộ về kế toán môi trường và áp lực của công chúng về phong trào bảo vệ môi trường, đòi hỏi các DN phải quan tâm đến vấn đề môi trường trong quá trình hoạt động. DN phải quan tâm đến chi phí môi trường mà DN bỏ ra.

Hiện nay, việc áp dụng kế toán môi trường tại Hoa Kỳ chủ yếu tập trung vào vấn đề chi phí môi trường phục vụ cho việc ra quyết định của nhà quản trị, tập trung vào cung cấp thông tin về môi trường theo yêu cầu của Ủy ban Chứng khoán Hoa Kỳ.

Hàn Quốc

Hàn Quốc là một trong những quốc gia quan tâm đến việc thực hiện kế toán môi trường ở cấp độ DN sớm nhất. Từ giữa những năm 1990, một số DN hàng đầu Hàn Quốc đã bắt đầu giới thiệu kế toán môi trường cũng như công bố các thông tin về môi trường trong các báo cáo thường niên. Trong những năm cuối

thập niên 1990, Chính phủ Hàn Quốc đã nỗ lực trong việc phổ biến kế toán môi trường vào các ngành công nghiệp để thúc đẩy phát triển bền vững.

Kế toán môi trường ở Hàn Quốc được xây dựng và phát triển dựa trên cơ sở của hệ thống pháp luật hoàn chỉnh, có sự phối hợp của các cơ quan như: Bộ môi trường, Ngân hàng quốc gia, Văn phòng thống kê quốc gia, Viện kế toán Hàn Quốc, các công ty hàng đầu Hàn Quốc, Ngân hàng thế giới. Cụ thể, Ngân hàng quốc gia, Văn phòng thống kê quốc gia đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển kế toán môi trường ở phạm vi quốc gia. Trong đó, Bộ Môi trường, Viện kế toán Hàn Quốc, các công ty hàng đầu Hàn Quốc, Ngân hàng thế giới đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển kế toán môi trường ở phạm vi DN bao gồm cả kế toán tài chính môi trường và kế toán môi trường.

Ở Việt Nam, kế toán môi trường là một khái niệm khá mới và chưa được nhiều doanh nghiệp, cá nhân thực sự quan tâm. Trên thế giới, kế toán môi trường xuất hiện đầu tiên vào năm 1972 ở Hoa Kỳ. Khi đó, kế toán môi trường chủ yếu chú trọng vào việc hạch toán ở cấp độ quốc gia, còn chưa tập trung vào góc độ doanh nghiệp. Ngày nay, nhiều nước quy định doanh nghiệp phải thực hiện các quy định liên quan đến kế toán môi trường theo chương trình bảo vệ môi trường của quốc gia.

Kế toán môi trường ở Hàn Quốc tập trung vào việc đo lường chi phí hoạt động môi trường, mà cụ thể là những chi phí xử lý ô nhiễm môi trường, phân bổ chi phí môi trường trên cơ sở hoạt động (ABC), đo lường và đánh giá lợi ích môi trường. Theo đó, thông tin về môi trường của các DN Hàn Quốc được trình bày trong Báo cáo môi trường hàng năm.

Đức

Đức là quốc gia có nền công nghiệp phát triển nhất trên thế giới. Đồng thời, Đức cũng phải đối mặt với rất nhiều vấn đề về ô nhiễm môi trường do hoạt động sản xuất công nghiệp gây ra. Những tác động tiêu cực về môi trường là để thúc đẩy các chính sách pháp luật của Chính phủ Đức ra đời.

Kế toán môi trường ở Đức được tiến hành dựa trên sự cân bằng sinh thái nên các số liệu vật chất được sử dụng nhiều. Các DN áp dụng kế toán môi trường giúp đưa ra quyết định thay đổi về kỹ thuật, về hệ thống tổ chức quản lý, về chiến lược sản phẩm theo hướng sản phẩm xanh, về sử dụng nguyên liệu thân thiện với môi trường... Sự thay đổi này dẫn đến tiết kiệm chi phí

nguyên liệu, năng lượng, nước, tiết kiệm chi phí xử lý chất thải, nâng cao năng suất, hiệu quả hoạt động...

Kinh nghiệm của các DN Đức cũng cho thấy, việc áp dụng kế toán môi trường chủ yếu tập trung vào hạch toán dòng vật liệu, phân tích Bảng đầu vào - đầu ra, xác định lượng nguyên liệu, năng lượng, nước sử dụng hàng năm, xác định lượng khí thải, nước thải, chất thải rắn hàng năm.

Nhật Bản

Tại Nhật Bản, kế toán môi trường đã được áp dụng trong các DN từ năm 1999 giúp cho các DN Nhật Bản gặt hái được nhiều thành công trong quản lý chi phí, gia tăng lợi nhuận, hướng tới mục tiêu phát triển bền vững. Hướng dẫn đo lường và báo cáo chi phí môi trường được thông qua bởi Ủy ban Môi trường vào tháng 3/1999 đã thu hút được sự chú ý của các DN Nhật Bản. Tháng 9/1999, lễ ra mắt của Ủy ban Kế toán môi trường thuộc Bộ Công nghiệp và Thương nghiệp đã được thực hiện.

Kinh nghiệm ở Nhật Bản cho thấy, Chính phủ quan tâm và ban hành nhiều văn bản về kế toán môi trường. Năm 2000, Bộ Môi trường Nhật Bản (MOE) công bố hướng dẫn kế toán môi trường nhằm mục đích khuyến khích các công ty Nhật Bản công bố thông tin kế toán môi trường cho công chúng một cách tự nguyện thông qua các báo cáo môi trường. Hướng dẫn này đã chỉ ra được chức năng quản trị của kế toán môi trường nhưng nó vẫn đặt trọng tâm hơn vào công bố các báo cáo môi trường ra bên ngoài.

Tại Nhật Bản, kế toán môi trường được áp dụng trong các DN không chỉ phục vụ cho mục đích kiểm soát chi phí, trợ giúp cho quyết định chiến lược về thiết kế và phát triển sản phẩm, lựa chọn dự án đầu tư dài hạn mà còn phục vụ cho việc lập báo cáo môi trường bao gồm báo cáo môi trường thường niên bắt buộc theo quy định và báo cáo môi trường tự nguyện của DN.

Áp dụng kế toán môi trường tại các doanh nghiệp ở Việt Nam

Việt Nam đã ban hành Luật Môi trường lần đầu vào năm 1993 và Luật Bảo vệ môi trường sửa đổi vào năm 2005. Chính phủ ban hành Nghị định số 67/2011/NĐ-CP ngày 08/08/2011 quy định về đối tượng chịu thuế, căn cứ tính thuế, khai thuế, tính thuế, nộp thuế và hoàn thuế bảo vệ môi trường; Bộ Tài chính ban hành Thông tư số 152/2011/TT-BTC ngày 11/11/2011 hướng dẫn thi hành Nghị định 67/2011/NĐ-CP; Thông tư số 159/2012/TT-BTC ngày 28/09/2012, sửa đổi, bổ sung Thông tư số 152/2011/TT-BTC... nhưng Việt Nam chưa

quy định cụ thể về chế độ kế toán môi trường trong DN. Các chế độ kế toán hiện hành chưa có các văn bản hướng dẫn DN trong việc bóc tách và theo dõi chi phí sản xuất kinh doanh, chưa có các tài khoản cần thiết để hạch toán các khoản chi phí môi trường...

Để tăng cường áp dụng kế toán môi trường cho các DN Việt Nam, thời gian tới cần đẩy mạnh các giải pháp, cụ thể:

Thứ nhất, hoàn thiện xây dựng hệ thống chỉ số đánh giá hiệu quả môi trường. Hệ thống báo cáo quản trị môi trường sẽ cung cấp các thông tin về chi phí môi trường cho các nhà quản lý DN. Tuy nhiên, để phục vụ cho quá trình phân tích thông tin chi phí môi trường, các nhà quản lý phải căn cứ vào hệ thống các chỉ số đánh giá hiệu quả môi trường. Vì vậy, các DN cùng với các nhà nghiên cứu chính sách cần tập trung hoàn thiện xây dựng hệ thống chỉ số đánh giá hiệu quả môi trường.

Thứ hai, cần nghiên cứu kinh nghiệm vận dụng kế toán môi trường của các nước trên thế giới, đặc biệt là các nước phát triển, từ đó rút ra bài học kinh nghiệm cho Việt Nam.

Thứ ba, các DN cần nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của kế toán quản trị môi trường, chú trọng nghiên cứu và áp dụng kế toán môi trường. Cần phát huy sức mạnh của Cách mạng công nghiệp 4.0, vận dụng khoa học công nghệ tiên tiến hiện đại vào việc áp dụng kế toán môi trường để kế toán môi trường đạt được hiệu quả cao và theo hướng hội nhập quốc tế.

Thứ tư, các cơ quan quản lý nhà nước cần quan tâm, chú trọng hơn đến việc áp dụng kế toán môi trường trong các DN. Cần nghiên cứu, ban hành các văn bản hướng dẫn cách thức áp dụng kế toán môi trường, có chính sách khuyến khích các cá nhân, tổ chức, DN nghiên cứu các vấn đề về kế toán môi trường và khuyến khích các DN áp dụng kế toán môi trường.

Tài liệu tham khảo:

1. Đỗ Thị Lan Anh (2016), *Kế toán môi trường: Kinh nghiệm quốc tế và đề xuất đối với Việt Nam*, Tạp chí Tài chính;
2. Nguyễn Hồng Hạnh, Bùi Thị Hải Yến, Phạm Thị Lan (2019), *Kế toán môi trường tại Việt Nam và định hướng phát triển*, Tạp chí Tài chính;
3. Hà Thị Thúy Vân (2017), *Kế toán môi trường tại các doanh nghiệp Việt Nam: Thực trạng và giải pháp*, Tạp chí Công thương;
4. Nguyễn Thị Vân (2017), *Kế toán môi trường tại một số quốc gia trên thế giới và bài học kinh nghiệm cho Việt Nam*, Tạp chí Công thương.

Thông tin tác giả:

Nguyễn Thị Hương, Nguyễn Thị Ngọc Bích
Trường Đại học Kinh tế và Quản trị kinh doanh, Đại học Thái Nguyên
Email: huongtn0511@gmail.com